

Програма
підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти
«СЕН «Зерна»: розвиток соціально-емоційних навичок та підтримка
благополуччя дітей і педагогів»

Розробники: Лабораторія з екологічних підходів до соціально-емоційного навчання (EASEL Lab) Гарвардської вищої школи освіти, the LEGO Foundation.

Цільова група: вчителі закладів загальної середньої освіти (вчителі початкових класів та вчителі адаптаційного циклу базової середньої освіти).

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, очно-дистанційна.

Обсяг: 8 годин (0,26 кредити ЄКТС).

Напрями: розвиток компетентностей відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затверджений Наказом МОН України від 29.08.2024 р. № 1225).

Мета програми: забезпечення неперервного професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) із соціально-емоційного навчання та підтримки благополуччя здобувачів освіти й педагогів задля сталості імплементації реформи «Нова українська школа» в умовах воєнного та повоєнного часу.

Основні завдання програми:

- забезпечити розвиток ціннісного ставлення вчителів ЗЗСО до соціально-емоційного навчання у початковій та базовій школі;
- поглибити й розширити знання вчителів ЗЗСО щодо соціально-емоційного навчання, розвитку соціально-емоційних навичок та підтримки благополуччя дітей і педагогів в умовах воєнного та повоєнного часу;
- удосконалити вміння вчителів ЗЗСО щодо соціально-емоційного навчання, розвитку соціально-емоційних навичок та підтримки благополуччя дітей і педагогів в умовах воєнного та повоєнного часу;
- стимулювати розвиток компетентностей учителів ЗЗСО;
- сприяти розвитку значущих професійних якостей учителів ЗЗСО, зокрема, агентності, психологічної стійкості, рефлексивності, мотивації до професійного самовдосконалення.

Перелік компетентностей

Удосконалення раніше набутих та / або набуття нових компетентностей на виконання трудових функцій відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»:

- А. Навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів):
А2. Предметно-методична компетентність;
- Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу:
Б1. Психологічна компетентність; Б2. Емоційно-етична компетентність;

Б3. Компетентність педагогічного партнерства; В2. Здоров'язбережувальна компетентність;

- Д. Безперервний професійний розвиток: Д1. Здатність до навчання впродовж життя.

Пояснювальна записка

Одним із пріоритетних напрямів забезпечення системності і сталості освітніх реформ (розбудови Нової української школи, реалізації Державних стандартів початкової та базової середньої освіти) є створення умов для неперервного професійного розвитку вчителів, удосконалення їхньої професійної компетентності, зокрема щодо розвитку наскрізних умінь та соціально-емоційних навичок здобувачів освіти та підтримки їхнього благополуччя.

Програму підвищення кваліфікації СЕН «Зерна»: розвиток соціально-емоційних навичок та підтримка благополуччя дітей і педагогів» розроблено на виконання завдань із якісної та сталої підтримки реалізації Концепції Нової української школи, у межах проєктів «Діяльнісний підхід у школі», «Діяльнісний підхід у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти», які реалізуються відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та the LEGO Foundation щодо співпраці у сфері освіти та науки (2023 рік).

Програма є складовою цілісної екосистемної підготовки педагогів ЗЗСО та забезпечує інтеграцію змісту програм підвищення кваліфікації, навчальних дисциплін (спецкурсів та модулів): «Діяльнісний підхід у початковій школі», «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки», «Лідерство в умовах трансформаційних змін в освіті», «Діяльнісний підхід у загальній середній освіті в реаліях сьогодення» та ін.

Програму розроблено з урахуванням положень: Конвенції про права дитини, законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, постанов Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами), від 30.09.2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» (зі змінами), від 21.08.2019 р. №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», наказів Міністерства освіти і науки України від 11.10.2023 р. № 1235 «Про деякі питання впровадження освітніх компонентів (навчальних дисциплін, спецкурсів, модулів) з психосоціальної підтримки дітей та педагогів в умовах кризових ситуацій, упровадження ігрових і діяльнісних методів навчання та розвитку» та від 11.11.2024 р. № 1603 «Про внесення змін у додатки до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.10.2023 №1235», а також інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність закладів загальної середньої освіти та з урахуванням європейського вектору розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх

зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у сфері післядипломної освіти та професійного розвитку педагогічних працівників.

Програма розроблена на основі принципів системного, особистісного, компетентнісного, андрагогічного, середовищного та діяльнісного підходів.

Очікувані результати навчання відображені в загальних характеристиках і конкретизовані в кожному модулі, відповідають професійному стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Програма складається з 2 змістових модулів. Кожен модуль передбачає теоретичну та практичну складові, а також самостійну роботу здобувачів освіти. Теоретична та практичні складові реалізуються у тренінговій, діяльній формі. Після завершення навчання передбачається контрольний захід (проектна робота).

Матеріально-технічне забезпечення:

- для очної форми: мультимедійний проектор, ноутбук, сучасне програмне забезпечення, доступ до мережі «Інтернет», навчальні матеріали, фліпчарт, плакатний папір, маркери, інше канцелярське приладдя;

- для дистанційної форми: комп'ютерна техніка (комп'ютер, веб-камера, навушники, мікрофон або ноутбук), доступ до мережі «Інтернет», програма відеоконференцій.

Зміст програми

Модуль 1. Соціально-емоційне навчання у фокусі науки та практики

Тема 1.1. Соціально-емоційне навчання як запит сьогодення

Соціально-емоційне навчання (СЕН): актуальність та значущість у контексті освіти України. Дослідження поняття «соціально-емоційне навчання». Значення СЕН для розвитку наскрізних умінь та формування академічних знань здобувачів освіти. Актуалізація досвіду педагогів щодо соціально-емоційного навчання.

Очікувані результати:

Знання й розуміння: сутності соціально-емоційного навчання; значущості соціально-емоційних навичок дітей та дорослих у контексті сучасного світу.

Уміння: аналізувати та систематизувати інформацію, критично мислити, використовувати можливості штучного інтелекту для дослідження питань щодо соціально-емоційного навчання в освітньому процесі.

Диспозиції (цінності, ставлення): ціннісне ставлення до соціально-емоційного навчання, розвитку соціально-емоційних навичок та підтримки благополуччя вчителів і здобувачів освіти.

Тема 1.2. Соціально-емоційне навчання та Програма СЕН «Зерна»

Ключова ідея та особливості Програми СЕН «Зерна» від Лабораторії екологічних підходів до соціально-емоційного навчання (EASEL Lab) Гарвардської вищої школи освіти. Розвиток соціально-емоційних навичок та підтримка благополуччя дітей і педагогів.

Очікувані результати:

Знання й розуміння: ключової ідеї та особливостей Програми СЕН «Зерна», розуміння умов її успішної реалізації;

Уміння: аналізувати і систематизувати інформацію щодо можливостей Програми СЕН «Зерна» в освітньому просторі ЗЗСО;

Диспозиції (цінності, ставлення): ціннісне ставлення до розвитку соціально-емоційних навичок здобувачів освіти та власного соціально-емоційного розвитку.

Модуль 2. Реалізація Програми СЕН «Зерна» в освітньому процесі початкової та базової школи

Тема 2.1. Зміст та принципи реалізації Програми СЕН «Зерна»

Особливості реалізації Програми СЕН «Зерна» в освітньому процесі початкової та базової школи. Аналіз активностей Програми СЕН «Зерна» у контексті розвитку соціально-емоційних навичок. Сфери навичок СЕН за Програмою «Зерна»: самоусвідомлення, співпраця, емоційний інтелект, когнітивні навички. Діяльнісний підхід як методологія реалізації Програми СЕН «Зерна».

Очікувані результати:

Знання й розуміння: змісту Програми СЕН «Зерна», сфер навичок СЕН за Програмою «Зерна», діяльнісного підходу як методології реалізації Програми СЕН «Зерна».

Уміння: аналізувати активності Програми СЕН «Зерна» щодо можливостей розвитку соціально-емоційних навичок; визначати сфери навичок СЕН; добирати та наскрізно реалізовувати взаємодії Програми СЕН «Зерна» в освітньому процесі початкової та базової школи відповідно до рівня розвитку соціально-емоційних навичок здобувачів освіти.

Диспозиції (цінності, ставлення): ціннісне ставлення до розвитку соціально-емоційних навичок здобувачів освіти, наскрізної реалізації Програми СЕН «Зерна».

Тема 2.2. Умови успішної реалізації Програми СЕН «Зерна»

Роль педагога під час реалізації Програми СЕН «Зерна». Особливості фасилітації взаємодій за Програмою СЕН «Зерна». Практикум соціально-емоційного навчання. Підтримка благополуччя педагогів засобами Програми СЕН «Зерна». Створення сприятливого освітнього середовища для розвитку соціально-емоційних навичок здобувачів освіти. Ресурси і матеріали для педагогів у межах реалізації Програми СЕН «Зерна».

Очікувані результати:

Знання й розуміння: умов успішної реалізації Програми СЕН «Зерна» в освітньому процесі ЗЗСО; ролі педагога під час реалізації Програми СЕН «Зерна».

Уміння: ефективно фасилітувати взаємодії за Програмою СЕН «Зерна», розширювати та адаптувати їх відповідно до умов і потреб здобувачів освіти; використовувати активності Програми СЕН «Зерна» для підтримки власного благополуччя, створювати сприятливе освітнє середовище для розвитку соціально-емоційних навичок.

Диспозиції (цінності, ставлення): ціннісне ставлення до важливості ефективної фасилітації взаємодій Програми СЕН «Зерна», наскрізної реалізації Програми СЕН «Зерна» в освітньому просторі ЗЗСО, створення сприятливого освітнього середовища для розвитку соціально-емоційних навичок здобувачів освіти, підтримки власного благополуччя.

Навчально-тематичний план

№ п/п	Зміст	Індекси компетентностей, що розвиваються	Кількість годин	Кредитів ECTS
	Модуль 1. Соціально-емоційне навчання у фокусі науки та практики	A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, B1.1, B1.2	2	0,06
1.1	Соціально-емоційне навчання як запит сьогодення	A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, B1.1, B1.2	1	0,03
1.2	Діяльнісний підхід, соціально-емоційне навчання та Програма СЕН «Зерна»	A2.1, A2.2, A2.3, B2.1, B2.2	1	0,03
	Модуль 2. Реалізація Програми СЕН «Зерна» в освітньому процесі початкової та базової школи	A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, B1.1, B1.2, B2.1, B2.4, Д1.1, Д1.2, Д1.3	6	0,2
2.1	Зміст та принципи реалізації Програми СЕН «Зерна»	A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, B1.1, B1.2, B2.1, B2.4	4	0,14
2.2	Умови успішної реалізації Програми СЕН «Зерна»	B1.1, B1.2, B2.1, B2.4, Д1.1, Д1.2, Д1.3	2	0,06
		Разом:	8	0,26

Рекомендована література. Електронні ресурси

1. Діяльнісний підхід у школі. Біла книга / Р. Паркер, Б.С. Томсен. The LEGO Foundation, 2019. 75 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1XysWzdkQ1cA5L5LW0xMJ4Lof9Ay6RN4L/view?fbclid=IwAR1Rii1sSYsgTSwkQ6C0quoE7TB6UC2uVgoMboQgSB_eC21VoD_KFk3KU68
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> ;
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>
4. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів. Біла книга / Дж.М. Зош, Е.Дж. Хопкінс, Х. Дженсен, К. Лю, Д. Ніл, К. Хірш-Пасек, С.Л. Соліс, Д. Вайтбред. The LEGO Foundation, 2017. 39 с. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1aBKGkGI607NUMD_LLQpIP5UV6OR_Z_om?fbclid=IwAR2OVqC6KrL_TgYKRvV22yQrVp_ZGaYFVyN9ifgEjwQBaoHnJ2pofKFoaTE

5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225 «Професійний стандарт «ВЧИТЕЛЬ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
8. Програма «СЕН «Зерна». EASEL Lab. URL: <https://selkernels.gse.harvard.edu/uk-UA>
9. Adaptation and Efficacy of a Social-Emotional Learning Intervention (SEL Kernels) in Early Childhood Settings in Southeastern Brazil: A Quasi-Experimental Study <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10409289.2023.2219583>
10. Findings from a Pilot Study of SEL Kernels in Northeast Nigeria <https://rescue.app.box.com/s/alxphggiwun8rkwr2mj3f5704esboeo9>
11. NISSEM Global Briefs Volume III <https://nissem.org/nissem-global-briefs/ngb-vol-iii/>
12. Report Series: Navigating Social and Emotional Learning <https://wallacefoundation.org/report/kernels-practice-sel-low-cost-low-burden-strategies-low-cost-low-burden-strategies>